

Lugutsenko T. V., Doctor of Philosophy, Professor, Department of Applied Philosophy and Theology Institute of Philosophy and Psychology East Ukrainian National University named after Volodymyr Dahl (Ukraine, Lugansk), telfira@yandex.ru

* * *

УДК 130.2

Man in the communicative structure of reality as the subject of virtual space

The current technological civilization, which characterizes a special type of object subjective perception of the world and originates from the epoch of the Reformation, is in an unstable state in the bifurcation point, the border situation. Anthropogenic activity mankind for centuries qualitatively changed as the natural environment, and culture and society. In the modern era of scientific and technological development in znichelnoy degrees ahead of the development of social and cultural adjustments that are no longer adequate to the new technical possibilities of humanity. Thus, you need to rethink the philosophical worldview of man-made with its steady-life values and regulators of human activity, which today is a lot of doubt.

The purpose of the study – to understand the structure and meaning of the information space, which has a distinct socio-cultural aspect, and its interpretation as a field of virtual relationships of people.

Considered: the concept of compensatory communication, because communication in the virtual space in the form of “communication for the sake of communication”, can be found in the form of compensatory autokommunikatsii, which can be implemented in blogs (samoobschenie) i kompyuternykh games (communication with images).

Conclusions. Exploring in meaningful philosophical-anthropological sense of the characteristics of virtual reality, we have identified the following signs of transformation of personality: the disappearance of the human interlocutor, expanding and blurring of vision ies, loss of time and space as a basis for interpersonal communication, fundamentally new possibilities for human creativity (interactivity, intertextuality, creating whimsical characters and manipulate them in role-playing computer games, etc.), networking, providing visibility of human feeling usefulness, relevance, cohesion and involvement in real life. The research demonstrated that the emergence and further development of virtual reality in a culture defined by two processes: first, virtual reality integrated into the system of culture, leveling a major manifestations of culture, and secondly, virtual reality provides new possibilities to implement the functions of culture. With the development of virtual reality is more human activity defines the meaning of images of virtual reality.

Keywords: communicative reality, compensatory communication, compensatory autokommunikatsiya, communication for communication.

Лугуценко Т. В., доктор философских наук, профессор к кафедре прикладной философии и теологии, Институт философии и психологии Восточноукраинского национального университета им. Владимира Даля (Украина, Луганск), telfira@yandex.ru

Человек в структуре коммуникативной реальности как субъект виртуального пространства

Нынешняя техногенная цивилизация, которая характеризуется особенным субъективно-объектным типом восприятия мира и берет начало с эпохи Реформации, пребывает в нестабильном состоянии, в точки бифуркации, в пограничной ситуации. Техногенная деятельность человечества в течение нескольких столетий качественно изменила как природное окружение, так и культуру и социум. В современную эпоху научно-техническое развитие в значительной степени опережает развитие социокультурных регуляторов, которые перестали быть адекватными новым техническим возможностям человечества. Таким образом, необходимо философское переосмысление техногенного мировосприятия с его установившимися жизненными ценностями и регуляторами деятельности человека, которые сегодня вызывают много сомнений.

Цель исследования – понять структуру и смысл информационного пространства, которое имеет ярко выраженный социокультурный аспект, и его трактовку как сферы виртуальных отношений людей.

Рассмотрено: концепция компенсаторного общения, так как общение в виртуальном пространстве в форме “общение ради общения” можно встретить в виде компенсаторной аутокommunikatsii, которая может быть реализована в блогах (самообщение) и компьютерных играх (общение с образами).

Ключевые слова: коммуникативная реальность, компенсаторное общение, компенсаторная аутокommunikatsiya, общение ради общения.

Кузьмиченко І. О.
кандидат філософських наук, доцент кафедри філософських та гуманітарних дисциплін, Інститут хімічних технологій Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля (Україна, Рубіжне), kuzmichenko@rambler.ru

ПОСТРЕАЛІЗОВАНЕ БУТТЯ СУЧАСНОЇ ЛЮДИНИ: У ПОШУКАХ ШЛЯХІВ ГУМАНІСТИЧНОЇ КОРЕКЦІЇ

На підставі аналізу філософської спадщини показано надрізу необхідність та можливі шляхи гуманізації постреалізованого буття воцивілізованої людини за сучасних умов. Розглянуто причини та наслідки ескалації інженерності мислення, яка, міцно “вбудовується” у світогляд людини, обмежує її духовний простір, здатність до творчості її розвитку. З’ясовано, що ескалація інженерного мислення в усі сфери буття сучасної людини обумовлює необхідність протиставлення у якості протипотрути стрімкій техногенній цивілізації нового культурного простору, наповненого ціннісними змістами, які втілені у комплексі життєвих імперативів (етичного, естетичного, екологічного, імперативу економічного балансу, імперативу толерантності).

Ключові слова: інженерність мислення, гуманізація, антропологічна асиметрія, техніка, цивілізація, воцивілізована людина.

Наслідки сучасного розвитку техніки та технологій, які є підґрунтям становлення цивілізації і культури, сьогодні спричинили їх антропологічну асиметрію, що уже у найближчому майбутньому загрожує загибеллю людства, “кінцем історії”. Згадаємо Ж. Еллюля, який чітко заявляє: “Ми живемо в технічному і раціоналістичному світі. Ми все краще розпізнаємо небезпеки цього світу. Те, що несвідомо пропонують нам футурологи – це радикально технізований світ, з якого прибрали тільки явні, кричущі незручності техніки; це абсолютний триумф технічного раціоналізму під прикриттям мрії” [1]. Отже критичне відношення до технічного прогресу сьогодні є умовою не тільки розвитку людської цивілізації, а й, навіть, її виживання.

Слід, нарешті, чітко усвідомити, що логіка технічних артефактів сьогодні штучно нав’язується логіці буття людини, тим самим насаджуючи у ній інженерність мислення, що веде до елімінації людинодомірності (з діяльності, буття, культури), бо логіка зробленості суперечить логіці Вічності, а, отже, і культури. Ескалації інженерності в усі сфери буття сучасної людини надає їй ознак техносуб’єкта, – сьогодні не людське привноситься у інженерну діяльність, а інженерність привноситься у людське. Вона, міцно “вбудовується” у її світогляд, обмежує духовний простір, здатність до творчості й розвитку, спонукає особистість до спрощеного існування, людина, втрачаючи контроль над своїм життям, стає легкодоступною для пасток цивілізації [2].

На наш погляд, саме в гуманітарній традиції філософії техніки закладені теоретичні підстави та витoki гуманістичної корекції цивілізаційного базису людського буття, а, значить, і можливі шляхи гуманізації буття воцивілізованої людини (термін В. Д. Ісаєва), досліджуючи які ми спиралися, насамперед, на праці таких знаних авторів, як А. Дюбуа–Реймон, М. Ейт, Ж. Еллюль, Л. Мемфорд, Х. Ортега–і–Гассет, Н. Попкова, Г. Тавризян, К. Ясперс. Розглянемо докладніше.

Л. Мемфорд виступаючи з критикою техніки, стверджував, що матеріальна природа не може бути основою вичерпного пояснення органічної діяльності, принаймні в її людській формі, а основою людських дій є людське

натхнення, спрямоване на творчу самореалізацію. У своїй книзі “Technics and Civilization” (“Техніка і цивілізація”) він наголошує на тому, що техніка, як виготовлення знарядь та їх застосування, не була головною рушійною силою розвитку не тільки людства, а, навіть, і розвитку самої техніки, тобто усі технічні досягнення людини передусім спрямовані на використання внутрішніх органічних ресурсів людини, на реалізацію її потреб і прагнень. Але у той же час Л. Мемфорд не відкидає техніку, і наголошує, що її слід “заохочувати” лише в тому випадку, якщо вона сприяє посиленню “особистого” аспекту людського буття та не обмежує не звужує людське життя рамками влади і сили.

Славетний представник гуманітарної філософії Х. Ортега-і-Гассет наголошує, що людина завдяки техніці пристосовує середовище до себе: “Людина вирішує цілком протилежну тварині задачу, саме тому, що людська задача має надприродні характеристики, вона не може, подібно тварині, направити свою енергію на задоволення елементарних потреб. Людина повинна зберегти зусилля, щоб присвятити їхній надлишок здійсненню неймовірного завдання – реалізації свого буття в світі. Тому сама людина починається з розвитку техніки... і сенс, і причина техніки лежать за її межами, а саме у використанні людиною її надлишкових, вивільнених завдяки техніці, сил”. Звідси витікає розуміння Ортегою-і-Гассетом призначення техніки, що полягає в звільненні людини [3].

Розділяючи позитивні і негативні наслідки розвитку техніки, він зазначає, що, по-перше: “Якби техніка занепала, сотні мільйонів людей припинили б існування”, а по-друге, ріст техніки послужив причиною чималої кількості сучасних конфліктів: “Людині вдалося помістити між собою і природою деяку область технічного творчого розвитку, причому настільки могутнього і стрімкого, що з нього народилася своєрідна надприрода... вона готова от-оту тратити реальні уявлення про техніку і про умови, в яких вона виникає і бачити в подібних речах звичайні дарунки природи” [3, с. 32–68]. Звідси витікає, що неконтрольований розвиток техніки призводить до унікальних сучасних проблем, а саме – відмирання здатності людини уявляти і бажати, нестачу емоцій, а значить усуває можливість творити, прагнути до ідеалу, утверджувати себе Людиною. Негативним наслідком взаємин людини і техніки є і те, що вже не знаряддя служить людині, а людина є додатком машини.

Німецький філософ К. Ясперс розглядає техніку, як проміжний засіб для досягнення мети: “Техніка виникає, коли для досягнення мети вводяться проміжні засоби. Безпосередня діяльність, подібно подиху, руху, прийняттю їжі ще не є технікою. Лише в тому випадку, якщо ці процеси відбуваються невірні і для того, щоб виконувати їх правильно говорять про техніку подиху і т.п.” [4]. Він зазначає, що разом з пануванням людини над природою, яке надзвичайно посилюється, виникає загроза того, що природа в невідомому раніше ступені підпорядкує собі людину, і вона задихнеться в тій своїй другій природі, яку сама ж технічно створить, тоді як по відношенню до нескореної природи, постійно працюючи в поті чола, щоб зберегти своє існування, людина представляється відносно вільною: “Техніка радикально змінила повсякденне життя людини в оточуючому її

середовищі, насильно перемістила трудовий процес і суспільство в іншу сферу, сферу масового виробництва, перетворила все існування в дію деякого технічного механізму, усю планету – у єдину фабрику ж” [4].

Ясперс говорить і про негативний вплив техніки на самого її творця: “Людина живе, відчуваючи неможливість знайти потрібну форму життя, тому вона знаходиться або в стані глибокої незадоволеності собою, або відмовляється від самої себе, щоб перетворитися в функціонуючу деталь машини, не роздумуючи віддатися своєму вітальному існуванню, втрачаючи індивідуальність, перспективу минулого і майбутнього, і обмежитися вузькою смужкою сьогодення, щоб, зраджуючи самій собі, стати придатною для будь-якої поставленої перед нею мети” [4].

Французький соціолог Ж. Елльоль у своїх працях розглядає техніку, як найбільший феномен сучасності. Він наголошує на тому, що уже не капітал, а техніка є панівною у суспільстві, яку він визначає як “тотальність методів, раціонально спрямовану абсолютну ефективність (в кожен даний період розвитку) у всіх областях людської діяльності” [5]. Учений вважає, що сучасна ставка техніки – це ставка на здатність людини пізнавати і контролювати або діяти з добрими намірами. Дослідник наголошує на тому, що етика відмови від влади ґрунтується на ідеї про те, що люди погоджуються між собою не робити всього того, що вони взагалі здатні робити. Разом з тим не існує вже божественних законів, які можна було б протиставляти техніці мовби би ззовні. Дослідник підкреслює, що необхідно досліджувати техніку зсередини і визнати неможливість жити з нею, якщо ми не станемо дотримуватися етики відмови від влади [6].

Г. Тавризян зазначає, що з кожним роком немов би у геометричній прогресії збільшується розрив між технологічною міцністю нашої цивілізації та незахищеністю людини від екологічних та технологічних катастроф: “Дилема між технічною цивілізацією і гуманістичною культурою вислизає від аналізу і філософії техніки, яка прагнула статистично скою дисципліною” [7].

Отже, як бачимо, гуманітарна традиція у філософії техніки з’явилася як відповідь на поширення техніцизму, філософських концепцій, що виокремлюють техніку з суспільних відносин.

Безперечно, гуманітарна філософія техніки, осмислюючи техніку у гуманітарному аспекті, тобто в її зв’язку з системою суспільних відносин, з людськими цінностями, привернула увагу суспільства до зростаючих лавиноподібних негативних наслідків розвитку техніки і сформувала свою фундаментальну ідею – пріоритет гуманітарного начала перед технічним.

Треба сказати, що тривалий час інженерна та гуманітарна традиції філософії техніки розвивалися локалізовано, не перетинаючись між собою. Запекла боротьба точилася між представниками вищезазначених філософських шкіл. Хоча й були намагання їх зближити.

Так, наприклад, М. ЕйтіА. Дюбуа-Реймон, аналізуючи технічний винахід, ідентифікують первіснетворче натхнення свідомості інженера з тим, що відбувається у свідомості художника, представника витончених мистецтв, намагаючись таким чином знайти точки дотику і елементи співвідносими інженерного та гуманітарного типів діяльності: А. Дюбуа-Реймон вказав на відмін-

ність між винаходом як психічною подією і матеріальним, в свою чергу М. Ейт відзначив відмінність між творчим зародженням ідеї, її розвитком і завершальним застосуванням [8].

Згадане протистояння з роками набирало свою силу. Але в останній час у дослідженнях акцент поступово, але наполегливо починає зміщуватися у бік людини, усе ж таки признаючи аксіологічну нейтральність техніки: “Філософія з’являється там, де людина відмовляється лімінувати себе з картини світу і шукає неабстрактну істину, аправильні шляхи. Філософи будуть вивчати технічне ставлення до світу, технічне свідомість і розробляти методи гуманізації; перетворення техніки послідувало автоматично, якби це завдання вдалося вирішити. Людина – творець техніки... і вона ж – її творіння, як вихованець техногенної цивілізації” [9, с. 18].

І усе ж таки сьогодні, як ми уже наголошували, не “людське” привноситься у інженерну діяльність, а інженерність, так би мовити, привноситься в особистість, її мислення, стосунки, у всі сфери її життя. Але “інженерність” мислення виключає акцентування на Вічності, яка присутня у бутті, а не у зробленому, і тому як концепт конструювання людського буття і формування особистості уже давно показала свою повну неспроможність. До речі, саме в “інженерності” мислення, яка є породженням цивілізації, й проявляється антропологічна асиметрія і логіка буття воцвілізованої людини.

У більш загальному розумінні гуманістична корекція цивілізаційного буття “воцвілізованої” людини є амбіційною спробою вплинути, скорегувати подальший хід розвитку техногенної цивілізації. Виникає цілком слушне питання щодо необхідності та доцільності такого корегування.

Використовуючи підхід М. Журби (дослідження проявів естетичної імперативності у життєдіяльності сучасної людини) [10], порівняємо імперативність гуманістичної корекції з імперативністю повітря.

Ставлячи питання щодо імперативності повітря для людини, автор зазначає, що коли його достатньо для задоволення потреби життєзабезпечення, людина, в принципі, на нього не звертає уваги. Але, наприклад, якщо велика кількість людей знаходиться у замкненій не вентиляваній кімнаті, то через певний проміжок часу повітря для цих людей набуває імперативності, виникає нагальна потреба у його наявності. Тут імператив, як воля до здійснення певної дії, обумовлений фізіологічними потребами людини.

Тотожні процеси відбуваються і у нашому випадку. Доки техніка, створена людиною, лише сприяла полегшенню життя та не впливала на її мислення, культуру, цінності, не ставила під загрозу можливість її фізичного існування, імперативність гуманістичної корекції цивілізаційного поступу техніки була відсутня в принципі. Але сьогодні, коли буття людини, її душа “стискається” лещатами техніцизму, детермінізму чітко проявилася імперативність гуманістичної корекції технічної реальності, яка, на нашу думку, з часом буде тільки збільшуватися, усе гостріше вимагаючи логіки “чистого повітря”, проявляючись уже не опосередковано, через різні феномени, а як прямий наказовий імператив.

Слід зазначити, що підстави гуманістичної корекції техносфери воцвілізованої людини уже закладені у самих підходах до дослідження техніки. Виокремлено

техноцентричний (у центрі таких досліджень є сама техніка, її сутність та розвиток), екоцентричний (дослідження, які акцентують увагу на наслідках технічного детермінізму, що впливають на екологію, природне середовище) та антропоцентричний (дослідження, які розглядають вплив техногенної цивілізації на зміни людського буття) підходи до дослідження техніки мають спільний об’єкт дослідження (техніка), хоча кожний з них і демонструє самостійну цілісність, методологічну базу, проблематику та специфічний категоріальний апарат. До речі, саме це і обумовлює різновекторність трактування техногенного середовища, бо кожний із зазначених підходів приділяє увагу питанням виключно свого проблемного поля. Треба сказати, що саме екоцентричний та антропоцентричний напрями досліджень техніки є сьогодні найбільш затребуваними та додають “людську” компоненту у дослідження техніки.

Великий вклад у розвиток і впровадження антропології техніки внесла Н. Попкова [11-15], якою здійснюються наукові пошуки у царині філософії техніки саме через призму антропології. Неодноразово у свої роботах вона зазначає, що дослідження філософії техніки у її чистому вигляді неможливе, безперспективне та у сучасних умовах позбавлене усіякого сенсу. На сьогоднішній аналіз будь-якої проблеми, що має техногенний характер, просто не може здійснюватися без урахування самої людини.

Отже ми бачимо очевидну необхідність прояснення складних взаємин техноцентричних та антропоцентричних поглядів на техніку, що унеможливаються через те, що не існує єдиного уявлення про сутність та природу людини та її активності, і єдиним шляхом гармонізації цих взаємин на сьогодні є утворення нового філософського напрямку “антропологія техніки”, котра, на погляд автора, виникла саме у рамках імперативності гуманістичної корекції реалізованого буття людини та життєвої необхідності подолання існуючої цивілізаційної кризи.

На жаль, антропологія техніки іще не зайняла центральне місце у теоретичному осмисленні людини. Існує багато причини, які вплинули на таку ситуацію: недостатня наполегливість фахівців цієї галузі, складність та певна неможливість реалізації деяких теоретичних сентенцій у реальному житті, тобто певна відірваність від практичного застосування, надмірна теоретизованість тощо. Сьогодні філософські дослідження у царині техніки знаходяться у деякій розгубленості – а що далі? Підсумовуючи результати аналізу праць у цьому напрямі, ми бачимо таку картину: з одного боку, відкидаючи техніку, людство, фігурально висловлюючись, відтинає собі руки і ноги (а сьогодні ще й голову, ураховуючи розвиток комп’ютерної техніки [16]); звеличуючи ж – рие собі могильну яму.

Отже, імперативність гуманістичної корекції цивілізаційного базису сучасної людини обумовлена зміною засад організації буття, масовою технократичністю та механізацією суспільних процесів, посиленням агресивності масового виробництва та споживання по відношенню до сутності людини та невідворотної абсолютної раціоналізації світосприйняття дійсності. У наш час дійсно чітко простежується необхідність протиставлення у якості протитрути стрімкій техногенній цивілізації й інженерності мислення воцвілізованої людини

нового культурного простору, наповненого ціннісними змістами, які втілені у комплексі життєвих імперативів. Є. Кушнір зазначає: “Ціннісний континуум вибору включає в себе опозиції: добро–зло, егоїзм–альтруїзм, жертвовність–споживацтво. Вибираючи представлені цінності, людина стає їх представником. ... Тобто духовність представляється нам у “передчутті” зустрічі з ціннісним світом. Духовність творить не вибір цінностей, а творення їх у собі” [17, с. 284–293].

У філософській антропології імперативність розглядається як феномен людської активності, її вольових імпульсів (дослідження Ф. Ніцше, Ф. Тенніса, А. Шопенгауера) у життєдіяльності людини. Наприклад, І. Козовик виділяє серед них такі: біологічні, психологічні, релігійні, моральні, патріотичні, оздоровчі, суспільні та інші, які впливають на рішення і дії людини (імперативи (імператив (лат. *imperativus*) – вимога, наказ, закон)– це природні механізми, притаманні людській природі, які примушують її діяти, відступаючи від логіки прагматизму, технологічності і завульованого неототалітаризму. Ці механізми діють не в логіці егоїзму, а виходячи з трансперсональних почуттів та волінь людини, стають її внутрішньою потребою).

Прояви імперативності у людському житті дуже різновекторні. Учені розрізняють ряд таких орієнтуючих принципів: імператив рівноцінності культури (В. Товарниченко), естетичний імператив (В. Ісаєв, М. Журба), імператив економічного балансу, імператив незаангажованості науки, імператив толерантності (Ю. Кам’янська); екологічний імператив (І. Сухина, Н. Попкова, В. Бахарєв, М. Будико, Е. Деміденко, М. Реймерс тощо).

Також різновекторною є дія імперативів на людину.

Розглянемо спосіб дії на людину, наприклад, естетичного імперативу.

М. Журба виділяє такі функції естетичного імперативу:

– контролюючу, яка примушує людину в процесі творення речей, вчинків, витворів мистецтва постійно співвідносити зроблене з естетичним ідеалом;

– стимулюючу, яка проявляється в тому, що, реалізуючи поставлену ціль, людина набуває енергії та натхнення не тільки в тому, що бачить кінець роботи та чекає на винагороду, але й вдохновляється тим, що вишла красива річ;

– модулюючу, коли в процесі вибору між технологічною та економічною доцільністю людина жертвує цими показниками задля краси, то відтоді її діяльність представляє собою оптимізацію економічного, технологічного та естетичного [18].

Отже, ми вважаємо, що культурний простір, наповнений ціннісними змістами, які втілені у комплексі життєвих імперативів: етичного, естетичного, екологічного, імперативу економічного балансу, імперативу толерантності ефективно забезпечує гуманістичну корекцію цивілізаційного базису людського буття, виконуючи регулюючу, орієнтуючу, направляючу і обмежуючу функції.

Ураховуючи усе вищевикладене можна зробити наступні висновки.

По-перше, підґрунтя імперативності гуманістичної корекції цивілізаційного буття було закладено представниками гуманітарної філософії техніки (Ж.–Ж. Руссо,

Л. Мемфорд, Х. Ортега–і–Гассет, М. Гайдеггер, Ж. Еллюль, К. Ясперс тощо), наукові дослідження яких є реакцією на поширення поглядів техніцизму, технократизму, ескалацію негативних наслідків використання сучасної техніки, а також зміну самої людини, її свідомості, сприйняття світу, її ціннісних орієнтацій.

По-друге, з’ясовано, що ескалація інженерного мислення в усі сфери буття обумовлює необхідність критичного відношення до технократичного розвитку суспільства, необхідність протиставлення у якості протипоту стрімкій техногенній цивілізації нового культурного простору, наповненого ціннісними змістами, які втілені у комплексі життєвих імперативів (етичного, естетичного, екологічного, імперативу економічного балансу, імперативу толерантності), що ефективно забезпечують гуманістичну корекцію цивілізаційного базису людського буття.

Одним із важливих моментів упорядкування та гармонізації технократичного вектору розвитку суспільства безперечно є сфера освіти та виховання, яка містить великий резерв стабілізації соціокультурної, антропологічної асиметрії сучасної культури і цивілізації та є “інструментом” культурної трансмісії сучасної людини [19, с. 120–122].

Список використаних джерел

1. Эллюль Ж. Другая революция / Ж. Эллюль // Новая технократическая волна на Западе. – М.: “Прогресс”, 1986. – С.147–152.
2. Кузьміченко О. Креативна діяльність як спосіб інкультурації людини в сучасний соціум: автореф. дис. ... канд. філософ. наук: 09.00.04 “Філософська антропологія, філософія культури” / І. О. Кузьміченко. – Луганськ, 2012. – 18 с.
3. Ортега–і–Гассет Х. Размышления о технике / Ортега–і–Гассет Х. // Вопросы философии. – 1993. – № 210. – С.32–68.
4. Ясперс К. Смысл и назначение истории / К. Ясперс. – М.: Республика, 1994. – 527 с.
5. Митчем К. Что такое философия техники? / К. Митчем; [пер. с англ. под ред. В. Г. Горохова]. – М.: Аспект Пресс, 1995. – 149 с.
6. Философия техники в ФРГ / [сост.: Ц. Г. Арзакания, В. Г. Горохов]. – М.: Прогресс, 1989. – 528 с.
7. Тавризян Г. М. Философы XX века о технике и “технической цивилизации” / Г. М. Тавризян. – М.: РОССПЭН, 2009. – 210 с.
8. Традиционная и современная технология: (филос.–методол. анализ) / [отв. ред. В. М. Розин]. – М., ИФРАН, 1998. – 233 с.
9. Попкова Н. В. Антропология техники: Проблемы, подходы, перспективы / Наталья Владимировна Попкова. – М.: Книжный дом “ЛИБРОКОМ”, 2012. – 352 с.
10. Журба М. А. Эстетична доцільність як феномен імперативності (на аналізі економічної діяльності): автореф. дис. ... канд. філос. наук: 09.00.04 “Естетика” / М. А. Журба. – Луганськ, 2008. – 16 с.
11. Попкова Н. В. Антропология техники: Становление. – М.: Книжный дом “Либро–КОМ”/URSS, 2009. – 344 с.
12. Попкова Н. В. Введение в философию техники / Н. В. Попкова. – Брянск: Изд–во БГТУ, 2006. – 316 с.
13. Попкова Н. В. Техногенное развитие и техносферизация планеты / Н. В. Попкова. – М.: ИФ РАН, 2004. – 260 с.
14. Попкова Н. В. Философия техносферы / Н. В. Попкова. – М.: Книжный дом “Либрокоми”/URSS, 2009. – 344 с.
15. Попкова Н. В. Философская экология / Н. В. Попкова. – М.: Книжный дом “Либрокоми”/URSS, 2010. – 328 с.
16. Колин К. Информационная цивилизация / Колин К. – М.: Ин–т проблем информатики РАН, 2002. – 112 с.
17. Кушнір Е. Я. Антропологический характер современных трансформаций системы духовных ценностей / Кушнір Е. Я. // Філософські дослідження: зб. наук. пр. СХУ ім. В. Даля. – Луганськ: вид–во СХУ ім. В. Даля, 2012. – Вип.16. – 308 с.
18. Журба М. А. До питання про імперативність естетичної доцільності / М. А. Журба // Роль науки, релігії та суспільства у форму-

ванні моральної особистості: матер. XXI Між. наук.-практ. конф. (Донецьк, 18 травня, 2007 р.) / М-во освіти і науки України, Донецька обл. держ. адміністрація, Донецький державний інститут штурманського інтелекту. – Донецьк : Наука і освіта, 2007. – С. 53–55.

19. Ватковська М. Г. Філософсько-освітні парадигми та проблеми самореалізації / Ватковська М. Г. // Культура народів Причорномор'я: науч. журнал. – 2011. – № 200. – 156 с.

References

1. Jelljul' Zh. Drugaja revolucija / Zh.Jelljul' // Novaja tehniko-razvivajushaja volna na Zapade. – М. : "Progress", 1986. – С. 147–152.

2. Kuz'michenko I.O. Kreativnaja dijaj'nist' jak sposib inkul'turacii' ljudyny v suchasnyj socium: avtoref. dys. ... kand. filosof. nauk: spec. 09.00.04 "Filosofs'ka antropologija, filosofija kul'tury" / I.O. Kuz'michenko. – Lugans'k, 2012. – 18 s.

3. Ortega-i-Gasset H. Razmyshlenija o tehnikе / Ortega-i-Gasset H. // Voprosy filosofii. – 1993. – № 210. – С. 32–68.

4. Jaspers K. Smysl i naznachenie istorii / K.Jaspers. – М. : Respublika, 1994. – 527 s.

5. Mitchem K. Chto takoe filosofija tehniky? / K.Mitchem; [per. s angl. pod red. V.G. Gorohova]. – М. : Aspekt Press, 1995. – 149 s.

6. Filosofija tehniky v FRG / [sost. : C. G. Arzakajap, V. G. Gorohov]. – М. : Progress, 1989. – 528 s.

7. Tavrizjan G. M. Filosofija XX veka o tehnikе i "tehnikeskoj civilizacii" / G. M. Tavrizjan. – М. : ROSSPJeN, 2009. – 210 s.

8. Tradicionnaja i sovremennaja tehnologija: (filos.-metodol. analiz) / [otv. red. V. M. Rozin]. – М., IFRAN, 1998. – 233 s.

9. Popkova N.V. Antropologija tehniky: Problemy, podhody, perspektivy / Natal'ja Vladimirovna Popkova. – М. : Knizhnyj dom "LIBROKOM", 2012. – 352 s.

10. Zhurba M. A. Estetychna docil'nist' jak fenomen imperativnosti (na analizi ekonomichnoi' dijaj'nosti): avtoref. dys. ... kand. filosof. nauk: 09.00.04 "Estetyka" / M. A. Zhurba. – Lugans'k, 2008. – 16 s.

11. Popkova N. V. Antropologija tehniky: Stanovlenie. – М. : Knizhnyj dom "Libro-KOM"/URSS, 2009. – 344 s.

12. Popkova N. V. Vvedenie v filosofiju tehniky / N.V. Popkova. – Brjansk : Izd-vo BGTU, 2006. – 316 s.

13. Popkova N. V. Tehnogennoe razvitie i tehnosferizacija planety / N.V. Popkova. – М. : IF RAN, 2004. – 260 s.

14. Popkova N. V. Filosofija tehnosfery / N. V. Popkova. – М. : Knizhnyj dom "Librokom"/URSS, 2009. – 344 s.

15. Popkova N. V. Filosofskaja jekologija / N. V. Popkova. – М. : Knizhnyj dom "Librokom"/URSS, 2010. – 328 s.

16. Kolin K. Informacionnaja civilizacija / Kolin K. – М. : In-t problem informatiki RAN, 2002. – 112 s.

17. Kushnir E.Ja. Antropologicheskij karakter sovremennyh transformacij sistemy duhovnyh cennostej / Kushnir E.Ja. // Filosofski doslidzhennja: zb. nauk. pr. SNU im. V.Dalja. – Lugans'k: vyd-vo SNU im. V.Dalja, 2012. – Vyp.16. – 308 s.

18. Zhurba M. A. Do pytannja pro imperativnist' estetychnoi' docil'nosti / M. A. Zhurba // Rol' nauky, religii' ta suspil'stva u formuvanni moral'noi' osobystosti: mater. XXI Mizh. nauk.-prakt. konf. (Donec'k, 18 travnja, 2007 r.) / M-vo osvity i nauky Ukraïny, Donec'ka obl. derzh. administracija, Donec'kyj derzhavnyj instytut shturnogo intelektu. – Donec'k: Nauka i osvita, 2007. – С. 53–55.

19. Vatkovs'ka M.G. Filosofsko-osvitni paradymy ta problemy samorealizacii' / Vatkovs'ka M.G. // Kul'tura narodov Prichernomor'ja: nauch. zhurnal. – 2011. – № 200. – 156 s.

Kuzmichenko I. O., Cand. Phil.Sci., Associate Professor of the Department of philosophical and humanitarian disciplines of Institute of chemical technologies of the East Ukrainian national university of V. Dahl (Ukraine, Rubezhnoe), kuzmichenkoi@rambler.ru

The Post-realized Being of a Modern Man: In Search of Ways of Humanistic Correction

On the basis of the analysis of philosophical heritage it is shown the ripened necessity and possible ways of humanization of post-realized being of an incivilized person in modern conditions. The reasons and consequences of escalation of engineering, which is firmly "building in" man's outlook, limits his spiritual space, ability to creativity and development, are considered. It is found out that the escalation of engineering thinking to all spheres of modern man's being causes the necessity of opposition as antidote to the rapid anthropogenic civilization of the new cultural space filled with the value meanings which are implemented in a complex of vital imperatives (moral, aesthetic, ecological, an imperative of economic balance, a tolerance imperative).

Keywords: engineering of thinking, humanization, anthropological asymmetry, equipment, civilization, an incivilized man.

Кузьмиченко И. О., кандидат философских наук, доцент кафедры философских и гуманитарных дисциплин, Институт химических технологий Восточноукраинского национального университета им. В. Даля (Украина, Рубежное), kuzmichenkoi@rambler.ru

Postrealized being of a modern man: in search of ways of humanistic correction

На основании анализа философского наследия показано назревшую необходимость и возможные пути гуманизации постреализованного бытия воцивилизованного человека в современных условиях. Рассмотрены причины и последствия эскалации инженерности, которая прочно "встраивается" в мировоззрение человека, ограничивает его духовное пространство, способность к творчеству и развитию. Выяснено, что эскалация инженерного мышления во все сферы бытия современного человека обуславливает необходимость противопоставления в качестве противовеса стремительной техногенной цивилизации нового культурного пространства, наполненного ценностными смыслами, которые воплощены в комплексе жизненных императивов (нравственного, эстетического, экологического, императива экономического баланса, императива толерантности).

Ключевые слова: инженерность мышления, гуманизация, антропологическая асимметрия, техника, цивилизация, воцивилизованный человек.

* * *

УДК 140.8:316.3

Попович О. В.

кандидат педагогических наук, доцент кафедры философских наук, декан гуманитарного факультета, Державний вищий навчальний заклад "Приазовський державний технічний університет" (Україна, Маріуполь), popovich_o_v@pstu.edu

КРЕАТИВНІСТЬ ЯК СОЦІОКУЛЬТУРНЕ ЯВИЩЕ

Аналіз проблеми формування креативної особистості та її творчого потенціалу відкриває можливість під новим кутом зору розглянути питання дії компенсаційно-креативної функції у культурі на рівні особистості, що з дитинства несла ваду крізь усе життя. Креативний потенціал особистості є її складною інтегративною характеристикою, що ґрунтується на таких складових, як мотиваційні, емоційні, інтелектуальні, комунікативні компоненти. Розвиток креативності передбачає процес оволодіння суб'єктом засобами будівничого потенціалу людського роду, який нарощується з покоління в покоління і фіксується в системі культурних способів взаємодії.

Ключові слова: культура, духовність, творчість, креативність, компенсаційно-креативна функція культури.

Актуальність будь-якої наукової проблеми завжди визначається багатьма факторами, серед яких важливе місце належить усвідомленню парадоксальності певних явищ, їхньої невідповідності сформованим уявленням. Зокрема, не одразу виникає сприйняття можливого поєднання двох на перший погляд несумісних понять: аномальність особистості – з одного боку, а з іншого – її креативний художній та культурний простір. Це явище фактично парадоксальне, якщо йдеться про одну й ту ж саму людину.

Проблема культуротворчості в сучасних вітчизняних розвідках постає як царина свободи та вибору людини (Л. Губерський), як прояв життєтворчості (Н. Хамітов), як її екзистенційнесамовизначення (С. Пролєєв), як гарант розвитку національної культури (В. Суханцева), а також проблеми культуротворчого буття (В. Федь). В. Леонтєєва найбільш послідовно аналізує культуротворчість, розглядаючи її як процесуальне буття ціннісно-сміслового універсуму та як "буття-в-культурі". Філософські аспекти творчості вивчали Платон, Аристотель, Н. Кузанський, Ф. Бекон, Т. Гоббс, Дж. Локк, Д. Юм, І. Кант, Г. Гегель, а також вітчизняні науковці Л. Левчук, Т. Новальська, О. Оніщенко, Т. Пархоменко, В. Шинкарук, та ін.

Психологічні аспекти теорії творчості висвітлювали В. Роменець, В. Моляко, В. Рибалка та ін.